

OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI JA OPPILASHUOLTO
ESI- JA PERUSOPETUKSESSA

JJR – KUNTIEN YHTEISET LINJAUKSET

Sisällysluettelo

ESIPUHE	1
1.OPPILASHUOLTO	2
1.1. Oppilashuollon yhteistyön järjestämisen periaatteet, rakenteet ja toiminta JJR- kunnissa. 2	
1.1.1 Oppilashuoltotyön organisointi	2
1.1.2 Kirjaamiskäytännöt.....	4
1.1.3 Oppilashuoltoryhmän toiminnan sisältöjä.....	4
1.1.4 Yhteistyö.....	6
2. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI	7
2.1 Yleinen tuki	8
2.2 Tehostettu tuki.....	9
2.2.1 Pedagoginen arvio	9
2.2.2 Oppimissuunnitelma	9
2.2 Erityinen tuki.....	9
2.2.1 Pedagoginen selvitys	10
2.2.2 Erityisen tuen päätös.....	10
2.2.3 Hojks	11
3. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOT	12
3.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö	12
3.2 Kerhotoiminta.....	13
3.3 Eriyttäminen	13
3.4 Ohjaus.....	14
3.5 Tukiopetus.....	15
3.6 Osa-aikainen erityisopetus	15
3.7 Joustavan perusopetuksen toiminta JJR- kunnissa.....	16
3.8 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen.....	17
3.9 Pidennetty oppivelvollisuus	17
3.10 Toiminta-alueittain opiskelu	18

Liitteet:

- Lomakkeet:
 - Pedagoginen arvio
 - Oppimissuunnitelma
 - Pedagoginen selvitys
 - Erityisen tuen päätös
 - HOJKS

ESIPUHE

Juvan, Joroisten ja Rantasalmen kuntiin esi- ja perusopetukseen on laadittu yhteiset linjaukset oppimisen ja koulunkäynnin tukeen ja oppilashuoltoon ja tuen järjestämisen prosesseihin liittyviin asiakirjoihin ja toimintamalleihin . Opetushallituksen koordinoiman Kelpo- hankkeen tuen avulla ovat erilaiset kehittämistyöryhmät työstäneet yhteisiä linjauksia ja niihin liittyviä lomakkeita ja toimintamalleja.

Perusopetuksen lainsäädäntö ja opetussuunnitelma ovat uudistuneet 1.1.2011. Opetushallitus on muuttanut ja täydentänyt Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita liittyen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen. Kunnissa uusi opetussuunnitelma tulee ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2011. Tämä uudistus edellyttää perusopetuksen järjestäjiltä opetussuunnitelman muuttamista ja täydentämistä. Tämä ”Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja oppilashuolto esi- ja perusopetuksessa. JJR- kuntien seudullinen linjaus” toimii kaikissa JJR- kunnissa opetussuunnitelmana oppimisen ja koulunkäynnin tuen osalta 1.8.2011 alkaen. Sivistystoimen yhteislautakunta hyväksyy seudullisen linjauksen liitteineen.

Lakimuutoksen myötä esi- ja perusopetuksessa vahvistetaan oppilaan oikeutta tukeen ja lisätään varhaista ja ennaltaehkäisevää oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Tavoitteena on, että jokainen oppilas saa riittävän ja oikea-aikaisen tuen oppimiselleen ja koulunkäynnilleen. Uusien, joustavien ja monipuolisten pedagogisten ratkaisujen käyttö korostuu oppilaan tukea järjestettäessä. Uusi laki velvoittaa eri hallintokunnat yhteistyöhön ja rakenteiden ja toimintamallien kehittämiseen sekä moniammatillisen yhteistyön vakiinnuttamiseen.

1.OPPILASHUOLTO

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen.

Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille ja sen tehtävä on osana kouluyhteisön toimintakulttuuria kehittää hyvinvointia tukevaa oppimisympäristöä ja vahvistaa koulun yhteisöllistä toimintatapaa.

Oppilashuollossa seurataan ja arvioidaan koko kouluyhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet huomioidaan koulun arjessa. Oppilashuollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lapsen ja nuoren mielenterveyden turvaamiseen.

1.1. Oppilashuollon yhteistyön järjestämisen periaatteet, rakenteet ja toiminta JJR- kunnissa

1.1.1 Oppilashuoltotyön organisointi

1. JJR – taso: Opetustoimen johtoryhmä

Koollekutsuja: Opetuspäällikkö

Jäsenet:

- opetuspäällikkö
- 2 rehtoria/ kunta ja heille henkilökohtaiset varajäsenet
- erityisopetuksen koordinaattori
- tarvittaessa sivistystoimenjohtaja, perhepalvelupäällikkö ja terveystaluspäällikkö

Opetustoimen johtoryhmä kokoontuu syyskuun toisella viikolla ja heti hiihtoloman jälkeisellä viikolla ja tarvittaessa muulloinkin. Johtoryhmän kokouksista kirjoitetaan muistio.

Tehtävät:

- oppimisen ja koulunkäynnin tuen ja oppilashuollon koordinointi ja kehittäminen
- tukitoimien ja resurssien suunnittelu
- seudun lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja arviointi
- aloitteiden teko lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi alueella

2. Kuntatason moniammatillinen yhteistyöryhmä (= laajennettu rehtoreiden kokous)

Koollekutsuja: Opetuspäällikkö

Jäsenet:

- rehtorit/ koulunjohtajat ja päiväkodin johtaja Joroisissa
- kunnan erityisopetuksen koordinaattorit
- oppilaanohjaaja
- kuraattori
- terveydenhoitaja
- nuorisotoimen edustaja

Kuntatason moniammatillinen yhteistyöryhmä kokoontuu marraskuussa ja toukokuussa (tulevan vuoden suunnittelu ja kuluvan vuoden arviointi) ja kokouksista kirjoitetaan muistio.

Tehtävät:

- moniammatillisen yhteistyön ja yhteisöllisen oppilashuoltotyön koordinointi ja linjaukset
- lasten ja nuorten palveluiden jatkumon koordinointi, mm. tukitoimet, nivelvaiheiden tiedonsiirrot
- keskustelufoorumi
- ryhmälle vastuutettu suunnittelu ja kehittämistehtäviä, esim. koulujen kriisikansioiden päivitys
- oppilashuollosta tiedottaminen

3. Koulutaso: Koulun oppilashuoltotyö/ oppilashuoltoryhmä

Oppilashuoltoryhmän koollekutsuja: Rehtori/ koulunjohtaja

Jäsenet:

- rehtori/koulunjohtaja/päiväkodinjohtaja Joroisissa
- erityisopettaja/-t
- oppilaanohjaaja (yläkouluilla)
- kuraattori/ sosiaalityöntekijä
- terveydenhoitaja
- tarvittaessa opettaja/-t
- tarvittaessa psykologi
- tarvittaessa puheterapeutti
- tarvittaessa koululääkäri

Tehtävät:

- yhteisöllisen ja yksilöllisen oppilashuollon käytänteet, toteuttaminen (vuosisuunnitelma)
- vastuu yhteisöllisen ja yksilöllisen oppilashuoltotyön kehittämisestä
- tuen järjestämisen prosessit ja niihin liittyvä valmistelu, päätöksenteko ja asiakirjat
- konsultointi (psykologi, koululääkäri, muut asiantuntijat)
- kodin ja koulun välinen yhteistyö
- oppilashuoltotoiminnasta tiedottaminen
- kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin seuraaminen
- oman toiminnan kehittäminen ja arviointi

Koulun oppilashuoltoryhmä kokoontuu koulun tarpeen mukaan, mutta vähintään kerran syys- ja kevätlukukaudella.

Koollekutsuja laatii esityslistan kokouksiin. Esityslista koostuu yhteisöllisen ja yksilöllisen oppilashuoltotyön asioista, vireille tulleista oppilasasioista ja muista esille tulevista asioista. Oppilashuoltoryhmän ja muun oppilashuoltotyön (oppilashuoltoryhmän ulkopuolella tapahtuvat oppilashuollolliset kokoukset) kokoukset kirjataan kirjaamiskäytännön mukaisesti.

Huoltajille ilmoitetaan asian esille ottamisesta oppilashuollossa. Vanhemmille tarjotaan mahdollisuutta osallistua oppilashuoltoryhmään lapsensa asioissa.

1.1.2 Kirjaamiskäytännöt

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireille panija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksenjärjestäjä. Kuntakohtaisen linjauksen mukaisesti kunnissa ja/tai kouluissa täytetään rekisteriseloste. Rekisteriseloste laaditaan kaikista henkilörekistereistä. Selosteessa on tiedot siitä, mitä henkilötietoja rekisterissä on, mihin niitä käytetään ja minne tietoja säännönmukaisesti luovutetaan sekä tietojen suojauksen periaatteet.

Arkistointi: arkistointisääntö. Jokaisessa kunnassa on arkiston muodostussuunnitelma, josta löytyy dokumenttien säilytysajat, säilytyspaikka ja säilytysmuoto.

1.1.3 Oppilashuoltoryhmän toiminnan sisältöjä

1. Yhteisöllinen oppilashuoltotyö sisältää seuraavia asioita:

- tukiopetuskulttuurin kehittäminen
- aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnittelu ja kehittäminen, eheytetty koulupäivä
- oppimisen ja koulunkäynnin tuen ja tukitoimien kehittäminen
- oppilaanohjaus
- kuraattori ja koulupsykologipalvelut
- kouluterveydenhoito
- koulukuljetukset
- kouluruokailu
- fyysisestä ja psyykkisestä oppimisympäristöistä huolehtiminen
- kodin ja koulun yhteistyö
- suhtautuminen päihteisiin
- koulukiusaamisen ennaltaehkäisy ja menettelytavat
- turvallisuuden edistäminen
- muu ennaltaehkäisevä työ
- oppilashuoltotyöstä tiedottaminen

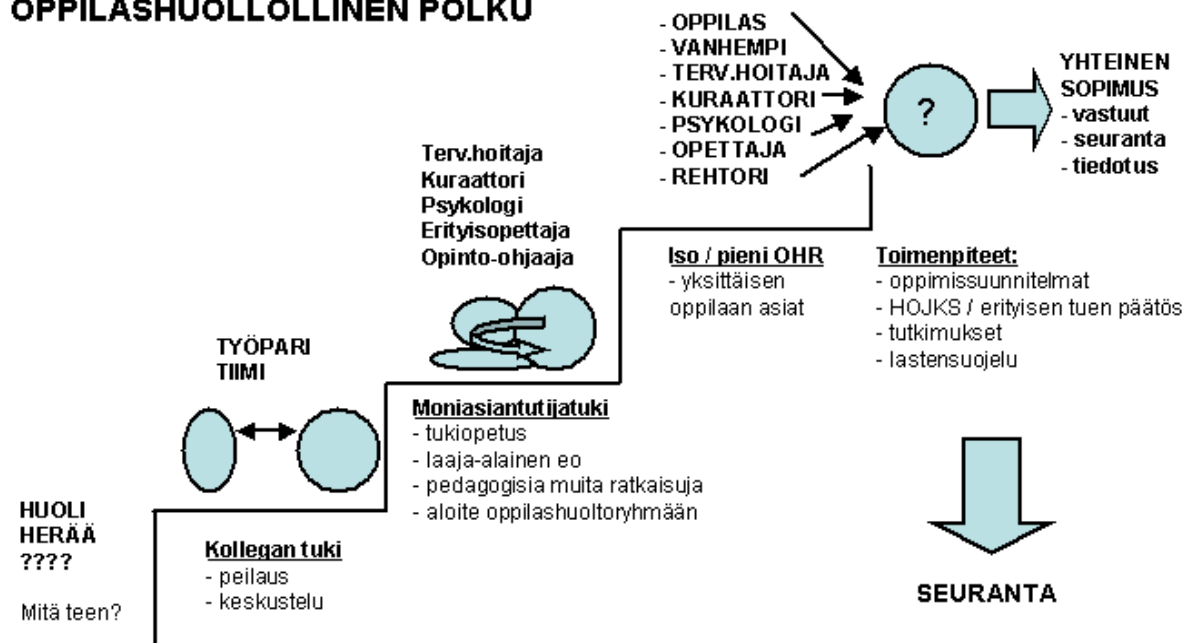
2. Yksilöllinen oppilashuoltotyö sisältää seuraavia asioita:

- koulun oppilashuoltotyön organisointi ja kehittäminen
- yhteistyö ja vastuut oppilashuoltotyössä (koulukello)
- kodin ja koulun välisen yhteistyön suunnitelmallinen keittäminen ja toteuttaminen
- tukiopetuskulttuurin ylläpito ja kehittäminen
- erityisopetuksen ja muiden tukitoimien kehittäminen ja järjestäminen
- oppilaanohjaus
- vanhempainvartit vuosittain
- yhteydenotot kotiin
- pedagoginen arvio, oppimissuunnitelma, pedagoginen selvitys, HOJKS

Jokaisen opettajan opetustyöhön ja kaikkiin opetustilanteisiin kuuluu ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä, kuten tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa oppilaan ja huoltajien kanssa.

Alla olevassa kuvassa on selvennetty oppilaan, opettajan ja huoltajien osallisuutta koulun oppilashuollon prosessissa. Oppilaan huoltajan tiedottaminen ja/tai mukanaolo jokaisella portaalla on tärkeää!

OPPILASHUOLLOLLINEN POLKU

MONIAMMATILLINEN OPPILASHUOLTOTYÖ

Oppilaan ja huoltajan omistajuus / osallisuus koulun oppilashuollon prosessissa

1.1.4 Yhteistyö

Yhteistyö nivelvaiheissa:

1. Varhaiskasvatuksesta esikouluun
 - oppilashuoltoryhmän kokoontuminen – neuvolan 4-vuotistarkastuksen tiedot ja päivähoidon tiedot
2. Esiopetuksesta ekaluokalle
 - tiedonsiirtopalaveri keväällä, jossa läsnä ainakin rehtori/koulunjohtaja, esiopettaja, lastentarhanopettaja, erityisopettaja, tuleva luokanopettaja ja terveydenhoitaja, puheterapeutti (ala-aste koollekutsuja)
 - pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden tiedonsiirtopalaveri syyslukukaudella, jossa läsnä kaikki oppilaan HOJKS- palaveriin osallistuvat henkilöt ja opetuspäällikkö (esiopetus koollekutsuja)
 - tulevan opettajan vierailu esiopetukseen (kutsu tutustumaan kouluun)
 - kouluun ilmoittautumiset ja tutustumiset kevätlukukaudella
 - esi- ja alkuopetuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä opetuksellisissa, toiminnallisissa ja oppilashuollollisissa asioissa
3. Alakoulusta yläkouluun
 - yläasteen opo, erityisopettajat ja/tai tukioppilaat tekevät kouluvierailut alakouluihin maalis- huhtikuussa
 - huoltajat antavat yläkoululle tiedot lapsestaan (lomake)
 - erityisopettajien väliset tiedonsiirtopalaverit keväällä (erityisopetuksen koordinaattori koollekutsuja)
 - edellä mainittujen tietojen pohjalta tulevien opetusryhmien muodostaminen yläasteella (rehtori, opo, erityisopettajat)
 - alakoulun luokanopettajien ja yläkoulun tulevien luokanvalvojien tiedonsiirtopalaveri toukokuussa (yläkoulu koollekutsuja)
 - tulevat 7- luokkalaiset tutustumiskäynnille yläkouluun
 - ryhmäytymispäivät ja – tapahtumat nivelvaiheessa
 - luokanvalvojien, aineenopettajien ja erityisopettajien tulee perehtyä opettamiensa tukea tarvitsevien oppilaiden oppimissuunnitelmiin ja HOJKSeihin.
4. Yläkoulusta 2. asteen kouluihin
 - yläkoulun ja toisen asteen opon, kuraattorin ja erityisopettajan ja etsivän nuorisotyöntekijän tiedonsiirtopalaverit huhti- toukokuussa (yläasteen koollekutsuja)
 - luvat huoltajilta dokumenttien siirtoon
 - opo seuraa sijoittumista jatko-opintoihin

Nivelvaiheiden toiminnasta vastaavat henkilöt kirjataan koulunkelloon aina edellisenä keväänä oppilashuollon suunnittelukokouksessa.

2. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohdista ovat sekä opetusryhmän että kunkin oppilaan vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja lapsensa oppivelvollisuuden suorittamisesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Lapsella on oikeus saada riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen ilmetessä. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että oppilaan oikeus tukeen voi toteutua käytännössä, mm. määrittelemällä tuen tarpeen toteuttamiseen ja tuen toteuttamiseen liittyvät vastuut ja työnjako. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Opetusjärjestelyjen ja oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjännitteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan asteittain vahvistuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä.

Tuki muodostaa suunnitelmallisen jatkumon. Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki annetaan oppilaalle omassa lähikoulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään. Lähikoulupaikan muutoksesta päätöksen, tapauskohtaisesti ja vanhempien hakemuksesta, tekee opetuspäällikkö.

Tuen jatkumisesta nivelvaiheissa huolehditaan erityisesti lapsen siirtyessä päivähoitosta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle tai perusopetuksessa koulusta toiseen.

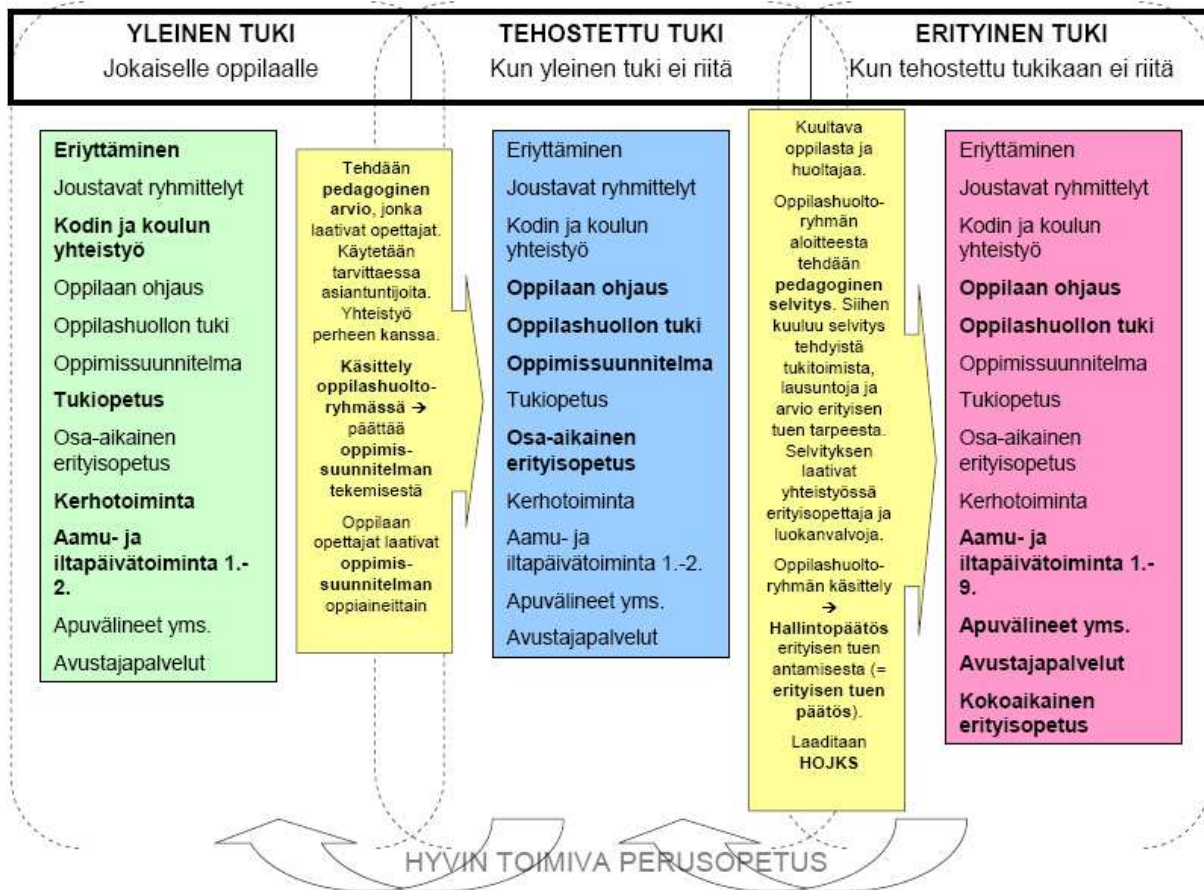
Ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana syntyneitä yhteistyötä ja erilaisia kodin ja koulun välisiä yhteistyömuotoja ja –käytänteitä tulee kehittää koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämistä on opetuksen järjestäjällä. On tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus osallistua koulun kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa niin yhteisö- kuin yksilötasolla.

Jokaisella koululla toimii säännöllisesti moniammatillinen, koulukohtaiset tarpeet huomioiva oppilashuoltoryhmä. Oppilashuoltoryhmään kuuluu ammattihenkilöitä koulusta/päiväkodista, terveydenhuollosta ja sosiaalitoimesta. Ryhmän toimintaa sitoo vaitiolovelvollisuus. Oppilashuoltoryhmä ottaa yhteyttä oppilaan vanhempiin tai vanhemmat voivat ottaa yhteyttä oppilashuoltoryhmään.

Oppilashuoltotyössä pääpaino tulee olla varhaisessa puuttumisessa ja ennaltaehkäisyssä ja tavoitteena on oppilaan tasapainoisen kasvun tukeminen. Tavoitteena on myös saada selvitettyksi ja yhteen sovitetuksi mahdollisimman hyvin ja nopeasti lapsen tuen tarve ja käytettävissä olevat tiedot, taidot ja voimavarat asian auttamiseksi.

Oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin ongelmissa ja tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa huoltajien kuuleminen ja mukaanotto moniammatilliseen yhteistyöhön on välttämätöntä.

Alla kuvassa on havainnollistettu kolmiportaista tukijärjestelmää. Tuki on monipuolista, joustavaa ja oppilaan yksilöllistä lähtökohdista ja tarpeista rakentuvaa. Oppilaan tarvitseman tuen määrä ja intensiteetti voi vaihdella koulupolun aikana, joten tuen määrää ja laatua tulee voida lisätä tai vähentää joustavasti. Liikettä tapahtuu molempiin suuntiin.

2.1 Yleinen tuki

Oppilaan tukeminen on osa kaikkea kasvatusta, opetusta ja ohjausta. Jokaisen opettajan työhön sisältyy opetuksen ohella ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä. Koulunkäyntiin ja oppilaan hyvinvointiin liittyvä tuki rakennetaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja hänen huoltajansa ja tarvittaessa oppilashuollon palveluista vastaavan henkilöstön kanssa. Oppimisessa ilmeneviin tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, samanaikaisopetuksella ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Koulu voi käyttää myös tukiopetusta, oppimissuunnitelmaa, osa-aikaista erityisopetusta ja avustajan työpanosta keinoina vastata opetusryhmän tai yksittäisten oppilaiden tuen tarpeisiin jo ennen tehostetun tuen vaiheeseen siirtymistä.

Oppilaan hyvinvointiin ja oppimismotivaatioon voidaan vaikuttaa myös päivähoiton, aamu- ja iltapäivähoiton ja koulun kerhotoiminnan avulla.

2.2 Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin kun yleinen tuki ei riitä. Se on luonteeltaan kokonaisvaltaisempaa ja pitkäjänteisempää ja se suunnitellaan yksittäistä oppilasta varten kokonaisuutena (pedagoginen arvio + oppimissuunnitelma). Tehostettua tukea tulee antaa vähintään puoli vuotta ennen erityisen tuen toimenpiteiden aloittamista. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida jatkuvasti ja säännöllisesti. Tehostetun tuen aikana käytetään kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta. Myöskään oppiaineita ei voi yksilöllistää. Osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja joustavien opetusryhmien ja oppiaineiden painoalueiden käytön ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu.

2.2.1 Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen antaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Pedagoginen arvio on kirjallinen ja sen laativat oppilaan opettaja/ aineenopettaja/opettajat yhteistyössä oppilaan vanhempien kanssa ja tarvittaessa myös muiden asiantuntijoiden kanssa. Pedagogiseen arvioon perustuva tehostetun tuen aloittaminen käsitellään moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä, jonka jälkeen oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. JJR- kunnissa on käytössä yhteinen lomake pedagogiselle arviolle (liite).

2.2.2 Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma on suunnitelma, pedagoginen asiakirja, oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin etenemisestä ja siinä tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää osana yleistä tukea ja sitä tulee käyttää tehostetun tuen aikana. Oppimissuunnitelman laativat oppilaan opettaja/opettajat yhteistyössä oppilaan vanhempien kanssa ja myös muiden asiantuntijoiden käyttö on mahdollista.

Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Oppimissuunnitelmaan ei voi hakea muutosta eikä siinä saa kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

JJR- kunnissa on yhteinen oppimissuunnitelma- lomake esi- ja alkuopetukseen (lomake liitteenä).

2.2 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä, siten kuin erityisen tuen päätöksessä on määrätty. Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista

perusopetuksen tukimuodoista. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) , josta on käytävä ilmi erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan opetus ja tukitoimet voidaan järjestää muun opetuksen yhteydessä, osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Esiopetuksessa erityisopetusta antaa koulun erityisopettaja. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- ja perusopetuksen alkua tai esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksen viivästymän tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida muuten antaa.

2.2.1 Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys.

Selvityksen laatimista varten opettaja ja erityisopettaja hankkivat oppilaan opetuksesta vastaavilta selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä sekä moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehdyn selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta. Näiden selvitysten pohjalta opettaja/ luokanopettaja/luokanvalvoja ja erityisopettaja tekevät arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta, esim. oppiaineen yksilöllistämisestä. Tätä kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. JJR- kunnissa muita lausuntoja suositellaan käytettäväksi silloin kun erityisen tuen päätös tehdään ensimmäistä kertaa ja kun päätös puretaan. Muulloin lausuntoja käytetään tarvittaessa tapauskohtaisesti. JJR- kunnissa on yhteinen lomake pedagogisen selvityksen tekemiseen.

2.2.2 Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi tekee yksikön johtaja kirjallisen päätöksen, jonka pohjana on pedagoginen selvitys ja mahdollinen asiantuntijalausunto. **Tapauksissa, joissa oppilaan lähikoulu muuttuu päätöksen tekee opetuspäällikkö/ varhaiskasvatuksen esimies. Tapauksissa, joissa erityisen tuen päätös tehdään vastoin vanhempien tahtoa, päätöksen tekee hallintosäännössä määrätty monijäseninen toimielin.** Päätös on hallintolain mukainen päätös, johon on liitettävä valitusosoite. Erityisen tuen päätös on toistaiseksi voimassa oleva ja sitä tulee tarkistaa määräajoin perusopetuslain mukaan. Oppilaan oikeusturvan ja opetuksen järjestämisen kannalta merkittävät asiat päätetään erityistä tukea koskevassa päätöksessä. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää erityisen tuen päätöstä.

Rehtorin/koulunjohtajan tulee selvittää erityisen tuen jatkamisen tarpeellisuus aina oppilaan tarpeen muuttuessa, kuitenkin vähintään aina toisen vuosiluokan jälkeen ja ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä. Tällöin oppilaalle tehdään uusi pedagoginen selvitys ja jos tarpeen todetaan jatkuvan, tuen jatkumisesta tehdään päätös. Tuen järjestämisen lopettamisesta tulee tehdä hallintopäätös, jos oppilas ei tarvitse enää erityistä tukea.

2.2.3 Hojks

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS. HOJKS on oppilaan oppimisen ja koulunkäyntiin liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma opetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista. Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.

HOJKS on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva pedagoginen asiakirja, jonka laatimisessa hyödynnetään oppilaalle tehtyä oppimissuunnitelmaa ja otetaan huomioon pedagogisessa selvityksessä esiin nousseet asiat. HOJKS on kirjallisesti laadittava pedagoginen asiakirja, johon ei voi hakea muutosta. HOJKSissa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia ja asiakirjaan voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

Suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelman laatii erityisopettaja ja esi-, luokan- tai aineenopettaja yhteistyössä vanhempien, oppilaan, muiden opettajien ja muiden asiantuntijatahojen kanssa.

JJR- kunnissa on käytössä yhteinen HOJKS- lomake vuosiluokille 0-9 (liitteet).

3. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOT

3.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Oppilas elää samanaikaisesti kodin ja koulun vaikutuspiirissä. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Hyvä kodin ja koulun välinen yhteistyö tukee oppilaan koulunkäyntiä. JJR- kunnissa koulu tiedottaa huoltajia vuosittain vanhempainilloissa, syystiedotteissa ym. muissa tiedotteissa seuraavista asioista:

- opetuksen järjestämisestä
- opetussuunnitelmasta
- opintoihin liittyvästä arvioinnista
- tukimuodoista koulupolun eri vaiheissa
- tietojen käsittelystä, tietojen saannista ja luovuttamisesta sekä salassapidosta
- oppilashuoltotyöstä
- yksittäisen kouluyhteisön toimintamalleista ja toimintaohjeista
- mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön

Erityisen tärkeää huoltajien tiedottaminen koulun käytänteistä ja huoltajien vastuista, oikeuksista ja velvollisuuksista on esi- ja alkuopetuksessa ja nivelvaiheissa.

Yhteistyön lähtökohtana on keskinäinen kunnioitus ja yhteinen kasvatusvastuu. Huomioon otetaan perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta. Koulun vastuulla on kehittää yhteistyömuotoja ja lisätä vanhempien ja lasten mahdollisuuksia osallisuuteen koulun toimintakulttuurin kehittämisessä. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa.

JJR- kunnissa tavoitteena on ,että huoltajat osallistuvat koulun kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa. Kodin ja koulun yhteistyötä JJR- kunnissa toteutetaan seuraavasti:

Yhteisötaso: Vanhempainillat ,tiedotteet, sosiaalinen media.

Luokan taso: Luokkatoimikunnat, vanhempainillat sekä koulun toimintasuunnitelmaan merkityt tapahtumat, luokka- ja muut retket.

Yksilötaso: Vuosittaiset vanhempainvartit jokaisella luokalla. Arviointikeskustelut ja muut yksittäistä oppilasta koskevat asiat.

JJR- kunnissa jokainen koulu kirjaa käytäntönsä tarkemmin koulun ja oppilashuollon vuosisuunnitelmaan. Koulu yhteistyössä kotien kanssa seuraa ja arvioi kodin ja koulun yhteistyön toteutumista.

Poissaoloja täytyy seurata ja kirjata säännöllisesti. Kirjaamisen tekee koulussa sovitulla tavalla oppilaan opettaja. Vastuu poissaolojen seurannasta on luokanvalvojalla /luokanohjaajalla.

Luvattomista poissaoloista tulee ilmoittaa huoltajalle.

3.2 Kerhotoiminta

Koulun kerhotoiminta on työsuunnitelmassa määriteltyä tavoitteellista toimintaa, joka tukee oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Toiminnalla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kerhotoiminnan avulla vahvistetaan kasvatukseen liittyvää kodin ja koulun kumppanuutta ja yhteistyötä. Oppilas voi saada kerhotoiminnasta vahvistusta oppimismotivaatioon ja tukea kaikinpuoliseen hyvinvointiinsa ja kerhotoiminta tukee myös erilaisten harrastusten viriämistä.

Kerhotoiminnan sisältö voidaan suunnitella osaksi tehostettua ja erityistä tukea ja se voidaan järjestää myös aamu- ja iltapäivätoiminnan täydentävänä toimintana.

Kerhotoiminta antaa opettajalle mahdollisuuden oppilaidensa eri puolten parempaan tuntemiseen, mikä edistää opettajan valmiutta ottaa opetuksessaan huomioon oppilaiden vahvuudet ja tarpeet. JJR- kunnissa kerhotoimintaa tarjotaan sekä koulun itsensä järjestämänä että yhteistyössä eri yhteistyötahojen (esim. seurakunta, nuorisotoimi) kanssa. Kerhotoimintaa toteutetaan niin koulun tiloissa kuin koulun ulkopuolella. Kerhon vetäjä ei välttämättä ole koulun opettaja / opetushenkilöstöön kuuluva henkilö.

Vastuu kerhotoiminnan turvallisuudesta on kulloinkin sillä toimijalla, joka maksaa kerhon ohjaajan palkan tai on muuten järjestämisvastuussa.

Koulun kerhotoiminnasta tiedotetaan vuosittain koulun syystiedotteessa tai muulla tiedotteella, esim. kunnan kerholukujärjestys.

3.3 Eriyttäminen

Opetuksen eriyttäminen on kaikkeen opetukseen kuuluva ensisijainen keino ottaa huomioon opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus.

Opetuksen eriyttäminen tarkoittaa sitä, että opettaja ottaa huomioon oppilaan oppimisvaikeudet, oppimismotivaation ja oppimistyylin opetusta suunnitellessaan. Eriyttäminen tukee oppilaiden mahdollisuutta saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet ja sillä vaikutetaan oppilaan oppimismotivaatioon. Eriyttäminen on jatkuvaa, vuorovaikutteista, arvioivaa ja edistymisen mukaista ohjausta.

Eriyttäminen on osa pedagogista suunnittelutyötä, jota opettajat tekevät mm. tiimityönä usean opettajan kesken tai avustajien kanssa. Opettaja voi eriyttää :

1. Opetusmenetelmän valinnalla, mm:

- oppimistyylien huomioiminen
- samanaikaisopetus kahden opettajan yhteistyönä
- avustajan tuki
- istumapaikka luokassa

2. Tehtävien valinnalla

3. Opetukseen ja oppimiseen käytettävällä ajalla

- läksyjen määrä
- tukiopetus
- tuki läksyjen tekoon

4. Oppiaineiden sisällön erittelyllä

5. Työtapojen valinnalla

- ohjeiden ja opetuksen osittaminen
- päivästrukturi
- havainnollistava materiaali

6. Kokeiden laadinnalla ja suoritustavalla

7. Oppimisympäristöä muokkaamalla

- tilankäytön säätely
- joustavat ryhmittelyt
- koulun ulkopuolisten oppimistilanteiden hyödyntäminen

8. Tehostamalla yhteistyötä kodin kanssa

Eriyttäminen edellyttää opettajalta kasvun ja oppimisen prosessin tuntemista, opetusryhmän toiminnan ja ilmapiirin sekä oppilaiden kehittymisen seuranta ja oppimisen arviointia.

3.4 Ohjaus

Oppilaanohjauksen tavoitteena on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään opiskelunvalmiuksiaan ja sosiaalista kypsymistään sekä kehittämään elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Oppilaanohjauksen tarkoituksena on edistää koulutyön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Oppilaanohjauksen tavoitteiden osa-alueita ovat kasvun ja kehityksen tukeminen, tulevaisuuteen ohjaaminen ja opiskelun ja oppimisen ohjaus. Rehtori vastaa koulunsa ohjaustoiminnasta.

Oppilaan turvallista siirtymistä opinpolun nivelvaiheissa tuetaan luokanopettajan, aineenopettajan, oppilaanohjaajien ja toisen asteen opinto-ohjaajien välisellä yhteistyöllä. Aineenopettajat ohjaavat oman aineensa opiskelumenetelmiin ja tukevat oppilasta oman aineensa oppimistulosten saavuttamisessa sekä lisäävät oppilaiden työelämä tietoutta aineensa kannalta. Aineenopettaja tukee oman oppiaineensa puitteissa oppilaan kasvua ja kehitystä. Luokanopettajalla ja -ohjaajalla on kokonaisvastuu omasta ryhmästään. Luokanopettaja ja -ohjaaja on tärkeä tuki oppilaan kasvussa ja kehityksessä, hän seuraa oppilaidensa opintomenestystä, motivoi heitä oppimiseen ja myös seuraa ja puuttuu tarvittaessa koulukiusaamiseen.

Koulu huolehtii, että oppilaan huoltajat saavat tietoa ohjauksen käytänteistä ja tavoitteista. Tiedottaminen tapahtuu vanhempainvarteissa, vanhempainilloissa, tiedotteilla sekä sähköisillä järjestelmillä. Yhteistyömuotoja ovat vanhempainvartit, -illat, perhepalaverit ja ohjauspalaverit liittyen opiskeluun ja jatko-opintosuunnitelmiin. Vanhemmat osallistuvat lastensa koulunkäynnin arviointiin täyttämällä koulun kotiin toimittaman lomakkeen koskien em. asiaa.

Ohjauksen yhteistyötahoja ovat sosiaali- ja terveystoimi, nuoris- ja vapaa- aikatoimi, seurakunta, poliisi, kolmannen sektorin toimijat, työ- ja elinkeinotoimisto sekä työelämän edustajat. Perusopetus tekee yhteistyötä myös perusasteen ja toisen asteen oppilaitosten kanssa. Yhteistyötä tapahtuu erityisesti nivelvaiheissa. JJR- kuntien koulut tekevät keskinäistä yhteistyötä yhteisten toimintatapojen ja koulutusten kehittämisen merkeissä.

TET- jaksoilla oppilas tutustuu työelämään ja erilaisiin työtehtäviin sekä oppii arvostamaan eri ammateissa toimivia ihmisiä. Oppilaan hankkivat itsenäisesti TET- paikkansa ja tekevät TET- jaksoistaan itsearvioinnit ja myös työnantajat antavat palautetta oppilaille jakson onnistumisesta. TET- jaksoon valmistaudutaan koulussa opinto-ohjauksen tunneilla ja oppilaanohjaaja koordinoi ja vastaa TET- jakson käytännön järjestelyistä.

3.5 Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. Tukiopetus tulee aloittaa heti kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu ja ennen kuin oppilaan menestyminen arvioidaan oppiaineessa tai aineryhmässä heikoksi. Tukiopetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen. Työjärjestys tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tukiopetusta tarvitessaan mahdollisuus siihen osallistua. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana (samanaikaisopetus tai opetus oppilaan opetusryhmässä) tai niiden ulkopuolella (pienryhmäopetus tai yksilöopetus). Myös erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa oppituntien aikana. Opettaja ilmoittaa esimiehelleen pitämänsä tukiopetustunnit ja sisällön. Tukiopetusta tulee antaa yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana. Tehostetun tuen aikana tukiopetuksen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan oppimissuunnitelmaan ja erityisen tuen aikana HOJKSiin. Tukiopetuksen antamisesta ilmoitetaan huoltajille.

3.6 Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen yhteydessä. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla tuen tasoilla ja sitä annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Sitä annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikainen erityisopetus pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa ja sen antamisesta tiedotetaan oppilasta ja huoltajia koulun tiedotteissa, vanhempainilloissa ja mielellään myös henkilökohtaisella yhteydenotolla koulusta kotiin.

3.7 Joustavan perusopetuksen toiminta JJR- kunnissa

Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vähentää perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäistä syrjäytymistä ja vahvistaa kokonaisvaltaisesti oppilaan opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Joustavan perusopetuksen toiminnalla tarkoitetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan järjestettävää opetusta ja oppimisen ja kasvun tukea.

Joustavan perusopetuksen toiminta on tarkoitettu niille 7-9- luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja koulumotivaation puutetta sekä oppilaille, joita näyttäisi uhkaavan syrjäytyminen jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Poikkeuksellisesti toimintaan voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli järjestelyä voidaan pitää kokonaisuutena oppilaan edun mukaisena.

Toiminta toteutetaan perusopetusta koskevien yleisten säädösten ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Koulun toimintakulttuuria, toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään vastaamaan joustavan perusopetuksen piirissä olevien oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Joustavassa perusopetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

JJR- kunnissa joustavaa perusopetusta annetaan jokaisessa kunnassa osittain tai kokonaan muun opetuksen ja oppilaan oman ryhmän yhteydessä. Toimintaa varten perustettuja pienryhmiä ei ole. Opetusta järjestetään koulussa lähiopetuksena ja osaksi työpaikoilla sekä muissa oppimisympäristöissä ohjattuna opiskeluna. Toiminnassa korostuvat moniammatillinen sekä eri hallintokuntien välinen ja organisaatioiden välinen yhteistyö, johon voivat osallistua mm. nuorten työpajat.

Joustavan perusopetuksen vastuuhenkilöinä koululla toimii oppilashuollon työryhmä, joka tekee työnjaon liittyen oppilaan joustavan koulunkäynnin järjestämiseen, mm. koulunkäyntiin liittyvät järjestelyt, pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laatiminen, yhteistyö kodin ja työpaikan välillä, moniammatillinen yhteistyö. Työryhmään pyydetään myös oppilas, vanhemmat/ huoltajat ja nuorisotyöntekijä ja tarvittaessa muut oppilaan koulunkäynnin järjestämiseen oleellisesti liittyvät henkilöt.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle jo aiemmin tehtyä oppimissuunnitelmaa. Oppilas voi saada tarvitsemaansa yleistä ja tehostettua tukea.

Koulu vastaa siitä, että kaikissa oppimisympäristöissä on huolehdittu työturvallisuudesta ja varauduttu mahdollisten tapaturmien varalta ja että, joustavan perusopetuksen tehtävissä toimivat henkilöt, myös koulun ulkopuoliset, on perehdytetty tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin säädöksiin.

3.8 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Opetuksen ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua yleisen ja tehostetun tuen avulla ja eri keinoin siten, että yleisen oppimäärän tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa. Opetus järjestetään kuitenkin huomioiden oppilaiden edellytykset ja opetus voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Mikäli tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta ja eriyttämisestä huolimatta ole mahdollista, yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Tämä merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen omien edellytystensä mukaiseksi. Oppiaine voidaan yksilöllistää vain jos oppilaalle on tehty erityisen tuen päätös ja yksilöllistäminen tehdään oppiaine kerrallaan, ei kokonaisuuksina (esim. kielet). Erityisen tuen päätöksessä määrätään yksilöllistämisestä ja määritellään ne oppiaineet, joissa oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet, keskeiset sisällöt ja oppilaan edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan HOJKSissa. Yksilöllistetyn oppiaineen lisääminen tai vähentäminen edellyttää uutta erityisen tuen päätöstä ja pedagogisen selvityksen tekemistä.

Motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka, poissaolot tai muu äidinkieli kuin suomi eivät voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa muilla sopivilla tavoilla.

Oppimäärän yksilöllistäminen on aina ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Oppiaineen vapauttamiseen tulee olla hyvin painavat syyt.

3.9 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. Lapsen huoltajat hakevat opetuspäälliköltä lapselleen päätöstä oppilaaksiotolle 11- vuotisen oppivelvollisuuden aloittamiseen. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja tämän jälkeen aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset tai sairaat lapset, mm. näkö- ja kuulovammaiset, ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista ja tällöin tulee tehdä myös päätös erityisestä tuesta. Jos oppilas ei enää jatka pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä, tulee tehdä päätös pidennetyt oppivelvollisuuden päättämisestä. Syy pidennetyt oppivelvollisuuden purkamiseen täytyy olla aina oppilaasta ja hänen tuen tarpeestaan lähtevä syy. Pidennetyt oppivelvollisuuden päätöksen voi purkaa erityisen tuen päätökseksi tai ensin tehostetun tuen ja sen jälkeen yleisen tuen päätökseksi. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS yhdessä huoltajien kanssa esiopetuksen alkaessa.

3.10 Toiminta-alueittain opiskelu

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden tai muulla tavoin vammaisten tai vakavasti sairaiden oppilaiden opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain oppiainejaon sijasta ja siitä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Opetussuunnitelmaan kuuluvat toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Opetuksen järjestämisessä eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää, niihin liittyy aina kuntouttavia ja hoitavia elementtejä ja toiminta-alueet voivat sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä. Oppilaalle tavoitteet asetetaan yksilöllisesti ja ne ja keskeiset sisällöt sekä edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. Arviointi tapahtuu toiminta-alueittain ja se annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, voidaan se kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on kontaktin muodostuminen oppilaan kanssa ja sen pohjalle rakentuva kommunikaation ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Tavoitteena on orientoitumisreaktion muodostuminen ja erilaisten ilmaisujen ymmärtäminen ja tuottaminen.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Opetus sisältää sosiaalisissa ympäristöissä toimimista ja vuorovaikutus-, tunne- ja itsehallinnan taitojen harjoittelua.

Kognitiivisten taitojen oppimisessa tavoitteena on oppilaan aktivoituminen ja aistien käyttäminen ympäröivän todellisuuden hahmottamisessa. Opetus tukee oppimiseen, muistamiseen ja ajatteluun liittyviä toimintoja. Kognitiiviset taidot sisältävät aistien stimulointia ja harjoittamista, valintojen tekemistä, ongelmaratkaisua ja luokittelua.

Motoristen taitojen oppimisessa tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä ja antaa mahdollisuuksia taitojen harjoitteluun arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetus sisältää motoristen toimintojen suunnittelua ja ohjausta, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyuden ja lihasvoiman kehittämistä.

Päivittäisten toimintojen taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista elinympäristön toimintaan ja edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetus sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arkipäivän elämäntaitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisen taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, sosiaalisten ja kognitiivisten taitojen harjoittelulle.